

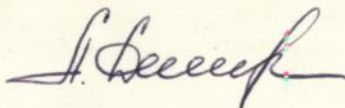
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
МІНІСТЕРСТВА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На правах рукопису

ДЕНИСЮК Олександр Миколайович

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ
ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬО-
ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ
У ПЕРІОД ПЕРЕХОДУ ДО РИНКУ

Спеціальність: 08.02.03. - Управління, планування
та державне регулювання економіки

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ 1996

338, 2

Аб 36. 126

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00757166 (W)

Дисертацією є

Робота
інституті Мініс

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
Бесєдін Василь Федорович (м. Київ)

Офіційні опоненти:

- доктор економічних наук, академік Міжнародної академії
менеджменту Гольцберг Макс Абрамович (м. Київ);

- кандидат економічних наук
Пузанов Ігор Іванович (м. Київ)

Провідна організація - Інститут Росії НАН України (м. Київ).

Захист відбудеться 27 грудня 1996 р. на засіданні
спеціалізованої вченої ради Д 01.51.01 по захисту дисертацій на
здобуття наукового ступеня доктора економічних наук при Науково-
дослідному економічному інституті Міністерства економіки України
(252601, МСП, Київ - 103, бульвар Дружби народів, 28, 5^{на} поверх,
зал засідань).

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці НДЕІ.

Автореферат розісланий 26 мес. 1996 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Ваш К. Бондар

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1.1. **Актуальність дослідження.** Успішне рішення стратегічних завдань по реформуванню та розвитку економіки України в значній мірі залежить від результатів зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення державою такого режиму її функціонування, який буде стимулювати проходження структурної перебудови економіки України у необхідному для країни напрямку, наповнення її реальним капіталом, забезпечити мінімізацію соціально-економічних потрясінь у цей складний для держави період.

Несвоєчасна лібералізація, невідрегульованість, відсутність чіткої стратегії та тактики розвитку зовнішньоекономічної діяльності, недооцінка її ролі як потужного важеля впливу на весь хід економічних перетворень в Україні, привели до серйозних втрат в економіці, посилили загальну соціально-економічну кризу в країні.

Дослідженню складних проблем державного регулювання розвитку економіки в контексті її загальної розбудови та реформування у період переходу до ринку присвячені роботи провідних учених-економістів як України, так і інших країн світу. Разом з тим проробка опублікованих теоретичних концепцій, методичних положень та практичних рекомендацій по проблемах регулювання зовнішньоекономічної діяльності, показує, що існує багато питань, які є предметом творчих дискусій як учених-економістів так і практиків, що безпосередньо займаються питаннями державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності у період переходу до ринку. До них відносяться: теоретичний аналіз сутності макро- та мікроекономічного регулювання у період переходу до ринкової економіки, розробка на цій основі пропозицій по конкретних заходах удосконалення державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; питання збалансованості загально-економічної та зовнішньоекономічної політики держави, визначення пріоритетів у тактиці та стратегії економічних перетворень; виявлення найбільш істотних тенденцій та закономірностей перехідного періоду у

сфері зовнішньоекономічної діяльності в Україні; адаптації народно-господарського комплексу країни до роботи в умовах поступової інтеграції у світову економічну систему. Всебічне дослідження даної проблеми, об'єктивна необхідність подальшого поглиблення її теоретичної та науково-прикладної сторін зумовлюють актуальність теми дисертації, її народногосподарське значення.

1.2. **Мета та завдання дослідження.** Метою дослідження є виявлення особливостей та закономірностей державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні у період переходу до ринку та розробка методичних і практичних питань по підвищенню його ефективності та стимулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності, кращої адаптації економіки країни до роботи в умовах поступової інтеграції у світову економічну систему.

Відповідно до мети у роботі поставлені та вирішувались наступні основні завдання:

аналіз та обґрунтування залежності державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності від стратегії та тактики реформування народногосподарського комплексу країни в цілому;

визначення пріоритетних напрямків розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні, враховуючи національні особливості та світові тенденції;

визначення та обґрунтування загальної схеми державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні;

розробка методичних положень щодо впорядкування та підвищення ефективності державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в період трансформування економіки України;

обґрунтування економічної ефективності і доцільності розвитку експортного виробництва та підтримки вітчизняного виробника;

розробка практичних заходів по підвищенню ефективності державного регулювання та стимулюванню розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні у період переходу до ринку.

1.3. Предметом дослідження є комплекс питань, спрямованих на удосконалення та підвищення ефективності системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, використовуючи економічні та організаційно-правові заходи.

1.4. Об'єктом дослідження виступила сфера економіки, що охоплює зовнішньоекономічну діяльність, а також закономірності інтеграційних процесів у світовій економіці, економіко-організаційний механізм державного впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності в Україні у період переходу до ринку.

1.5. Методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання, дослідження явищ та процесів у їх взаємозв'язку та творчому розвитку. Базою дослідження є теорія економічного та соціального розвитку суспільства, наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, основи національної економічної політики на етапі формування ринкових відносин. Використано комплексний та системний підхід до аналізуємих проблем, а також застосовані різні методи досліджень: класифікацій, логічного узагальнення результатів, техніко-економічного, статистичного та графічного аналізу, економіко-математичного моделювання, програмно-цільового підходу та інші.

1.6. Матеріали, використані в дисертації. Основними джерелами інформації при виконанні досліджень стали законодавчі та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, положення та інструктивні матеріали Міністерства економіки України, Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, матеріали науково-практичних конференцій та семінарів по досліджуємих проблемам.

Інформаційною базою для дослідження проблем розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні стали дані Міністерства статистики України, результати досліджень наукових установ, організацій та спеціальних спостережень.

1.7. Наукова новизна дослідження полягає в наступних основних положеннях:

в теорії:

обгрунтована необхідність у період переходу до ринкової економіки державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням загальносвітових економічних тенденцій та показані головні шляхи його узгодження з іншими напрямками економічної політики держави;

показана необхідність активізації державного впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності в Україні на сучасному етапі переходу до ринку та запропоновані окремі елементи розширення інструментарію державного регулювання, в порівнянні з країнами із розвинутою ринковою економікою;

здійснена класифікація засобів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності у зазначений період;

в методології:

запропонована загальна схема державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні;

розроблений підхід до визначення прийнятливих обсягів імпорту в цілях захисту вітчизняного виробника;

запропонований системний підхід до визначення першочерговості інвестування того чи іншого проекту в сфері зовнішньоекономічної діяльності та розвитку експортоорієнтованого та імпортозамінюючого виробництва з метою найефективнішого використання наявних інвестиційних ресурсів в державі;

в практиці:

розроблені пропозиції щодо підвищення ефективності державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні на сучасному етапі трансформування економіки;

запропонований механізм здійснення інвестиційної діяльності держави в сфері зовнішньоекономічної діяльності в період переходу до ринку.

1.8. Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що в ньому представлені конкретні рекомендації та пропозиції, які можуть бути використані при розробці державних програм та нормативних документів в цілях розбудови зовнішньоекономічного комплексу економіки України, вдосконалення державного регулювання зовнішньоекономічної та інвестиційної діяльності у період переходу до ринку, а також надані конкретні пропозиції по зміцненню економічної безпеки України, попередженню можливих економічних та фінансових правопорушень у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Отримані результати дозволяють ефективніше використовувати потенціал держави для цілеспрямованого реформування та розвитку національної економіки, захисту економічних інтересів України, забезпечення умов ефективної інтеграції економіки України у світову економічну систему та мінімізації в цілому втрат суспільства при переході до ринку.

1.9. Особистий внесок пошукувача. Дисертація є самостійною науковою працею, результати якої дозволяють більш повно використовувати можливості державного регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності з метою мінімізації втрат економіки при переході до ринку та визначає основні напрямки розвитку цієї сфери у ринкових умовах.

1.10. Апробація результатів дослідження. Ряд принципових положень роботи знайшли своє відображення у пропозиціях по державному регулюванню зовнішньоекономічної діяльності у складі державних програм соціально-економічного розвитку України на 1996 і 1997 роки та у прогнозі на період до 2000 року, а також у проекті Державної програми розвитку експортного потенціалу України, у розробці якого автор приймав безпосередню участь.

1.11. Публікації. Основні положення дисертації відображені у 4 роботах. Загальний обсяг публікацій складає 3,2 д.а. у тому числі 1,8 д.а. належить особисто пошукачеві.

1.12. Структура та обсяг дисертації. Робота викладена на 140 сторінках основного тексту, включає 16 таблиць, 8 схем, список використаної літератури.

Згідно з метою та завданням дослідження визначилась така структура дисертаційної роботи:

ВСТУП

Глава I. Зовнішньоекономічна діяльність - один із найважливіших об'єктів системи державного регулювання економіки

1.1. Роль та місце зовнішньоекономічної діяльності в економіці

1.2. Значення державного регулювання в розвитку зовнішньоекономічної діяльності

1.3. Україна в системі міжнародного поділу праці

Глава II. Науково-методичні підходи до регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні

2.1. Основні засади державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні

2.2. Загальні підходи до впорядкування зовнішньоекономічної діяльності та підвищення ефективності державного впливу на її розвиток

2.3. Визначення економічної ефективності розвитку експортного виробництва та підтримки вітчизняного виробника

Глава III. Основні заходи з боку держави по стабілізації та розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні у період переходу до ринку

3.1. Система дій у сфері економічної політики в цілях покращення ефективності державного регулювання та стимулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні

3.2. Організаційно-правові та спеціальні заходи по стимулюванню розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні

3.3. Пропозиції по покращенню митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та зміцненню економічної безпеки України

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.13. Короткий зміст дисертації.

У вступі обґрунтовується актуальність дослідження, визначені мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження, наукова новизна та практичне значення дисертації.

В першій главі узагальнені теоретичні питання стосовно визначення державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та його системності, проведено аналіз теоретичних підходів до участі держави в соціально-економічних процесах, визначені цілі та принципи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в період переходу до ринку, його функції та завдання, проведено узагальнення форм та впорядкування засобів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Визначено основні напрямки розбудови зовнішньоекономічного комплексу економіки України.

В другій главі викладені методичні підходи по комплексу питань щодо впорядкування та підвищення ефективності державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності з врахуванням нагальних потреб реформування та розвитку економіки України. Розроблені методичні підходи до визначення прийнятних обсягів імпорту продукції в цілях захисту вітчизняного виробника та збалансування попиту і пропозиції на товарному ринку України в сучасних умовах трансформації економіки, визначення економічної ефективності розвитку експортного виробництва та підтримки вітчизняного виробника. Обґрунтовані основні напрямки застосування засобів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності у період переходу до ринку та запропонована загальна схема державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

В третій главі визначені основні заходи з боку держави по стабілізації та розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні на сучасному етапі трансформування економіки, а також пріоритети, підходи та запропоновано механізм здійснення інвестиційної діяльності у сфері зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах в цілях найбільш дієвої та ефективної розбудови експортоорієнтованого та імпортозамінюючого виробництва, покращення торговельного та платіжного балансів України, запропоновано заходи по зміцненню економічної безпеки держави.

В заключній частині дисертаційної роботи наведено висновки та пропозиції по результатах проведеного дослідження.

1.14. Основні положення дисертації, що виносяться на захист:

загальна схема державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні;

науково-методичні підходи до визначення економічної ефективності розгортання експортного виробництва та підтримки вітчизняного виробника;

система основних заходів з боку держави щодо вдосконалення, підвищення ефективності державного регулювання та стимулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні на сучасному етапі трансформування економіки.

2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Зовнішньоекономічна діяльність, маючи відносну самостійність та специфічність, є похідною від сфери внутрішньої господарської діяльності, чутко реагує на процеси, що проходять в ній, а також на соціально-політичні пертурбації, імпульси, що надходять із світової економіки, нарешті на зусилля властей, що направлені на досягнення певних геополітичних цілей. У той же час, зовнішньоекономічна кон'юнктура, відповідна державна політика значно впливає на стан економіки всередині країни.

Зовнішньоекономічна діяльність, також відчутно впливає на темпи та напрямки економічного розвитку, пропорції та динаміку суспільного відтворення, тенденції нагромадження капіталу та трансформацію господарчих структур, розподіл національного прибутку, положення різних соціальних прошарків та рівень їх споживання. Тому, навіть в країнах із розвинутою ринковою економікою і відповідною інфраструктурою зовнішньоекономічна політика є одним із найважливіших засобів системи державного регулювання соціально-економічного розвитку суспільства, поряд з монетарною, фіскальною політиками та політикою доходів. У той же час, в Україні, як було відмічено на Всеукраїнській нараді економістів, що відбулася 14-15 вересня 1995 року, неврегульованість і безконтрольність експортно-імпортних операцій та потоків призвела до суттєвих втрат валового внутрішнього продукту і національного доходу, прискорила розшарування та поляризацію суспільства за критеріями економічного захисту і достатку, поглибила економічну кризу в Україні. Все це говорить про важливість та необхідність державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, тим більше у перехідний період.

2.2. Стан зовнішньої торгівлі - це своєрідний показник ефективності економіки, однак сьогодні він не відповідає довгостроковим інтересам України, погіршує економічну кон'юнктуру в державі, негативно впливає на валютний та в цілому фінансовий ринок України, послаблює економічну безпеку та політичну незалежність держави. Так, сьогодні обсяг експорту на одну людину в Україні приблизно в 10 разів менший за аналогічний показник промислово розвинених країн і це при тому, що частка експорту у ВВП у нас приблизно у 2 рази більша. Це призвело до того, що український експорт не спроможний покрити імпорт, який і так на 72,8% являє собою критичний імпорт (дефіцит торговельного балансу України у 1995 році склав 1,2 млрд. дол. США або 3,2% ВВП). До того ж структура українського експорту (64,3% його складає сировина та напівфабрикати, що є характерним

для країн, що розвиваються) на фоні низької конкурентоспроможності більшості українських товарів, відсталості технологій і устаткування та вкрай низьких обсягах іноземних інвестицій, призводить до формування невідгидної для України експортної спеціалізації, а неадекватно регульований імпорт поступово витісняє з внутрішнього ринку вітчизняного виробника, що призводить до подальшого скорочення виробництва, зростання безробіття і соціально-політичної напруги у суспільстві (див. табл.1).

2.3. Основними засобами досягнення дієвості системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є засоби валютної, податкової, інвестиційної, цінової, митної, інституціональної, регіональної політики, страхування та проведення організаційно-правових заходів в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Проте, використання тільки класичних адміністративних та економічних методів та інструментів державного впливу не дозволяє гнучко керувати процесами реформування економіки, підтримки виробництва, що зумовлює необхідність розширення інструментарію державного регулювання, більшого врахування як загальних для країн з перехідною економікою особливостей, впливаючих на можливості та ефективність різних методів та інструментів державного регулювання, так і особливостей, притаманних саме Україні. На рівні з класичними для ринкової економіки інструментами державного регулювання економіки, у період переходу до ринку необхідний індивідуальний підхід держави до деяких, насамперед, великих та стратегічно важливих підприємств, що мають важливе народногосподарське значення та значний науково-виробничий та експортний потенціал, з наданням їм пільгового режиму кредитування та функціонування.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності у сучасних умовах має здійснюватися на двох рівнях: загальнодержавному або макrorівні, що має відношення до усіх суб'єктів господарської діяльності, та на мікрорівні, тобто на рівні окремих підприємств, які

Деякі важливі параметри зовнішньої торгівлі та економіки в цілому
в Україні та деяких інших країнах (1995р.).

Держава	ВВП на 1 люд., \$	Обсяг експорту на 1 люд., \$	Доля експорту у ВВП, %	Доля промислової продукції в експорті, %	Доля сировинних товарів в імпорті, %	Сальдо зовнішньої торгівлі		Приріст ВВП за рік, %	Доля чистих внутрішніх інвестицій у ВВП, %	Обсяг прямих іноземних інвестицій на 1 люд., \$ за рік	Золото-валютні запаси, тижнів покриття імпорту	Доля національних валют в міжнародних резервах, %
						млрд.\$	% до ВВП					
США	25860	2050	7,9	72,9	29,5	-203,0	-3,1	2,1	9,1	нд	12,4	57,1
Японія	27050	3200	11,8	96,7	73,8	121,8	3,6	0,5	12,0	нд	25,0	8,1
Канада	21620	6240	28,9	75,8	32,7	10,3	1,8	1,9	11,2	нд	17,3	1,1
ФРН	20280	5340	26,3	87,9	63,8	45,3	2,8	0,7	16,4	нд	14,6	14,8
Франція	20240	4160	20,6	73,4	35,7	5,7	0,5	2,5	13,6	нд	11,1	2,0
Італія	18180	3280	18,0	57,2	39,8	5,3	0,5	3,0	14,2	нд	21,9	0,4
Велико-британія	17600	3570	20,3	72,1	35,0	-3,1	-0,3	2,5	11,0	нд	6,4	3,6
Південна Корея	7200	2250	31,3	84,3	42,8	1,2	0,4	8,4	25,4	85,6	11,6	0,0
Росія	2500	530	21,4	20,2	27,8	22,7	6,3	-4,0	8,6	9,1	16,1	0,1
Україна	720	330	46,4	35,7	72,8	-1,2	-3,2	-11,8	6,9	5,1	4,5	0,0
Китай	620	110	17,7	34,5	25,0	-8,7	-1,3	10,2	26,4	34,0	18,9	0,4

нд - інформація відсутня.

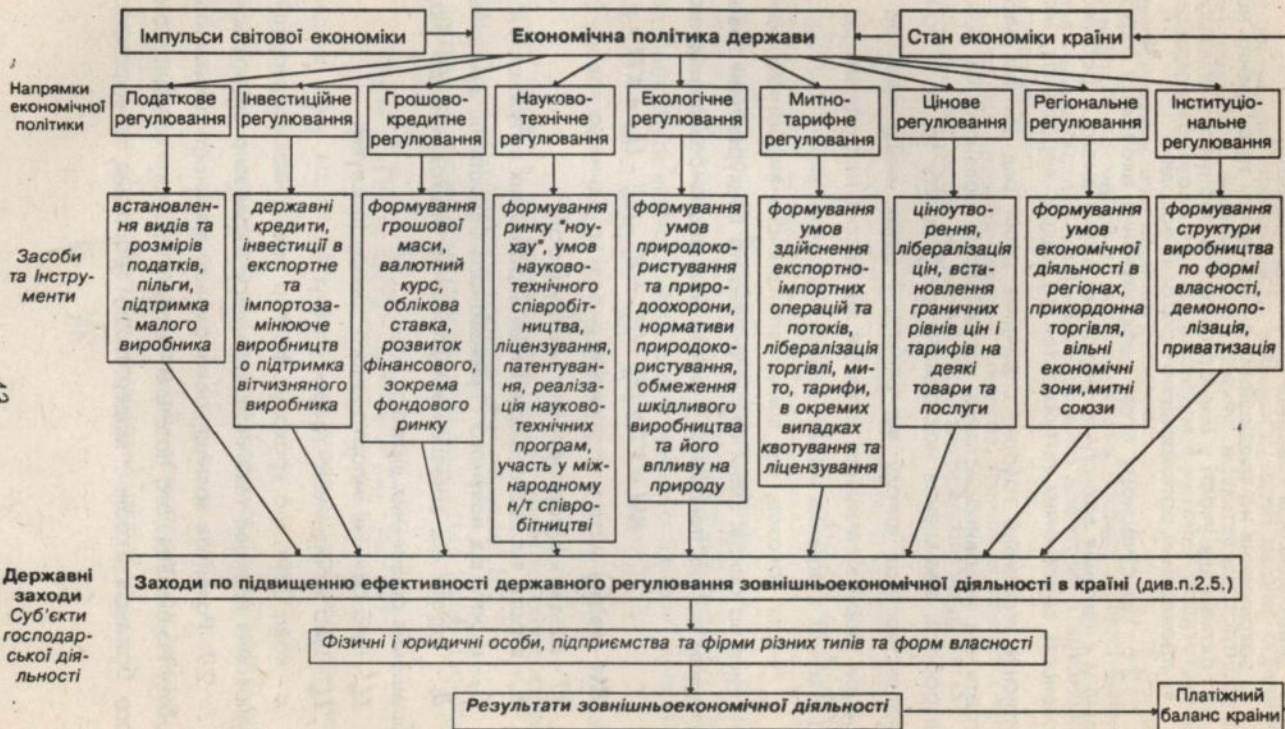
мають стратегічно важливе значення для народного господарства та значний науково-виробничий і експортний потенціал. Класифікація засобів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснена по напрямках економічної політики: податкові, монетарні, інвестиційні, митно-тарифні, цінові, інституціональні, науково-технічні та ін.

2.4. Загальна схема державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні має відображати найбільш суттєві зв'язки між об'єктами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, напрямки, основні засоби та інструменти її регулювання. Заходи економічної політики держави у сфері зовнішньоекономічної діяльності повинні бути спрямовані на покращення результатів зовнішньоекономічної діяльності в Україні через регулювання умов господарської діяльності усіх її суб'єктів. Головними засобами та інструментами державного регулювання господарської, зокрема зовнішньоекономічної, діяльності є встановлення видів та розмірів податків, формування кількісних і якісних характеристик грошової маси, державні кредити, встановлення умов здійснення експортно-імпортних операцій та потоків, формування структури виробництва по формі власності та умов економічної діяльності в регіонах, формування умов науково-технічного співробітництва, ринку "ноу-хау", умов природокористування та природоохорони, підтримка власного виробника (див.сх.1).

2.5. Результати наукових досліджень дозволили визначити і сформулювати основні практичні заходи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на даному етапі, а саме:

- більш глибоке вивчення і прогнозування кон'юнктури світових і внутрішнього ринків;
- підвищення якості і покращення дизайну продукції;
- стимулювання експорту;
- сприяння притоку інвестицій, як вітчизняних, так і іноземних;
- розширення та переозброєння потужностей для виробництва експортної та імпортозамінюючої продукції;

Загальна схема державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні

- диверсифікація товарної структури експорту;
- закріплення на традиційних ринках збуту та освоєння нових;
- активізація участі у міжнародному виробничому співробітництві;
- проведення організаційно-правових заходів.

2.6. На сучасному етапі реформування економіки України актуальним є питання захисту та підтримки вітчизняного виробника. У разі наявності виробничих потужностей та кадрів виробників, імпорт, що витисняє вітчизняні товари, спричиняє цілий ряд збитків державі. Це втрати від недовикористання потужностей, наявного чи прихованого безробіття, зменшення надходжень до бюджету та ін. У той же час, суспільство має вигоду від різниці у цінах, якщо ціни на імпортні товари нижчі вітчизняних, а також від деяких надходжень до бюджету за рахунок стягнення митних платежів з імпорту.

Аналіз показав, що захист вітчизняного виробника повинен базуватися на основі зміни ввізного мита на конкурентний товар (з врахуванням якісних показників), виходячи із слідуючого співвідношення:

$$BM * KT \geq [B_n + B_b + B_c - (C_s - C_a) * KT] * \kappa, \quad (1)$$

де: BM - ввізне мито у вартісному виразі на одиницю товару (послуги);

KT - кількість імпортованого товару (послуг);

B_n - втрати від недовикористання виробничих потужностей;

B_b - втрати від наявного і прихованого безробіття, зумовленого KT ;

B_c - втрати від зменшення відповідних надходжень до бюджету та збільшення соціальних витрат;

C_s - ціна одиниці імпортованого товару (послуги);

C_a - ціна вітчизняного товару (послуги);

κ - коефіцієнт, що враховує фактор зовнішньої конкуренції для стимулювання науково-технічного прогресу. Експертно оцінюється в 0,9.

2.7. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності повинен йти у напрямку якнайшвидшого поліпшення торговельного та відповідно платіжного балансів України, модернізації, зростання конкурентоспромож-

ності вітчизняного виробництва та придання йому динамізму. Тому, при здійсненні державою інвестиційної діяльності, враховуючи обмежені можливості держави у фінансуванні проектів розвитку експортного та імпортозамінюючого виробництва, важливим є питання раціонального використання наявних інвестиційних ресурсів.

Для визначення найбільш оптимального "пакету" інвестиційних проектів (M - множина проектів) необхідним та достатнім є виконання наступних двох умов:

1) інвестиційні потреби "пакету" проектів повинні відповідати кредитним та іншим ресурсам, які можуть бути використані на ці цілі (K):

$$\sum_{i=1}^M K_i = \sum_{\xi=1}^L K_{\xi} \quad (2)$$

де K_i - потреба в інвестиціях i -того експортоорієнтованого чи імпортозамінюючого проекту, $i \in M$;

K_{ξ} - інвестиційні ресурси ξ -го джерела надходження;

2) сумарна ефективність інвестиційних проектів визначаємого "пакету" не повинна бути нижчою від будь-якого іншого "пакету" проектів:

$$\sum_{i=1}^M \Pi_{p_i} - \sum_{\gamma=1}^N \Pi_{p_{\gamma}} \geq 0 \quad (3)$$

де N - "пакет" проектів, що задовольняє першій умові та складається з хоча б одного іншого проекту у порівнянні з "пакетом" M ;

Π_{p_i} - загальний чистий прибуток від реалізації i -того ($i \in M$) проекту:

$$\Pi_{p_i} = \sum_{t=1}^{\tau} \Pi_{p_{it}} \equiv \sum_{t=1}^{\tau} \{P_{it} - Z_{it} + C_{it} + Q_{it} - E_{it} - B_{it}\} \quad (4)$$

де t - індекс року від початку реалізації проекту до моменту його припинення, $t \in \{1, 2, \dots, \tau\}$;

P_{it} - загальні надходження від виробництва продукції i -того проекту у t -ий рік;

Z_{it} - витрати на виробництво продукції i -того проекту у t -ий рік;

C_{it} - соціальний ефект i -того проекту у t -ий рік;

Q_{it} - економічний ефект від зменшення закупок по імпорту при реалізації i -того проекту у t -ий рік;

E_{it} - екологічні збитки від реалізації i -того проекту у t -ий рік;

B_{it} - розмір виплат по зовнішнім позикам та кредитам по i -тому проекту у t -ий рік.

Аналогічно і для γ -того ($\gamma \in N$) проекту.

Як свідчать попередні розрахунки, найбільш вигідними є проекти, що забезпечують відносно швидкий приріст або економію валютних коштів та вимагають мінімально можливих інвестиційних вкладень. Це насамперед стосується підприємств переробної, харчової та легкої промисловості.

2.8. Вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює комплекс питань, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю - необхідна передумова покращення всієї системи державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності. З цією метою пропонується зняти всі види податків на експорт української продукції (за винятком випадків недопущення цінового демпінгу), на ввезення в країну товарів критичного імпорту, а також товарів інвестиційного призначення, значно зменшити податковий тягар на виробничу діяльність підприємств. В Законі України "Про режим іноземного інвестування в Україні" доцільно дати більш чітке визначення видів та сфер діяльності, дозволених для підприємств з іноземними інвестиціями; ввести заборону на експорт стратегічних та наближених до них товарів, ввезення небезпечних матеріалів та товарів, що не відповідають прийнятним в Україні вимогам, передбачити особисту відповідальність керівників підприємств та зовнішньоторговельних фірм за порушення законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності та передбачити грошову винагороду за надання інформації, що сприяє попередженню незаконних зовнішньоекономічних операцій або розкриттю економічних злочинів у цій сфері.

2.9. Інвестиційні проекти доцільно фінансувати із спеціального цільового фонду (наприклад, за рахунок створення Фонду підтримки експортного та імпортозамінюючого виробництва) через уповноважені банки та їх філії на місцях на основі договорів з чітким визначенням в них усіх моментів, стосовно їх реалізації. Так, мають бути чітко визначені суми, що виділяються та точні дати їх надходження, обсяги виконаних на них робіт з конкретною датою їх закінчення, персоналізована відповідальність за зрив робіт та домовленостей, умови повернення пільгового державного кредиту.

3. ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

3.1. Аналіз чотирирічного періоду ринкових перетворень в Україні свідчить, що розбудова зовнішньоекономічного комплексу держави, а саме розвиток експортоорієнтованого та імпортозамінюючого виробництва на базі його технічної, технологічної та організаційної модернізації, а також захист вітчизняного виробника повинні стати загальнонаціональним пріоритетом. Саме на забезпечення виконання цих завдань мають бути спрямовані зусилля держави в сфері економічної політики у перехідний період.

3.2. Стратегія розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні має бути націлена на:

запровадження диференційованого підходу до регулювання експорту, поступове зняття нетарифних обмежень і зменшення експортного мита;

стабільність законодавства, передбаченість дій державних органів;

проведення зваженої політики в сфері валютних курсів, недопущення як надмірної девальвації, так і ревальвації національної грошової одиниці, прийняття комплексу заходів по радикальному покращанню інвестиційного клімату в Україні.

3.3. Аналіз показує, що пріоритетними напрямками нарощування експортного потенціалу України мають стати як розвиток високо-технологічних, наукомістких галузей машинобудування (верстати, прилади, судна, літаки, космічна техніка, телекомунікаційні системи, складна побутова техніка тощо) і нарощування науково-технічних розробок, інжинірингу та послуг, так і відновлення видобувних та металургійної галузей з їх переорієнтацією на виробництво висококондиційної продукції за сучасними енерго- та екологізберігаючими ефективними технологіями. Світовий ринок традиційного експорту з України ще багато років буде мати попит на цю продукцію і Україна повинна скористатися цією нагодою.

3.4. Нагальні потреби розбудови зовнішньоекономічного потенціалу економіки України вимагають проведення цілеспрямованої державної політики, прийняття та реалізації Державної програми розвитку експортного потенціалу, яка повинна базуватися на чіткій системі соціально-економічних пріоритетів, враховувати стратегію його розвитку.

3.5. Попередні розрахунки показують, що впровадження запропонованих у роботі підходів до визначення прийнятних обсягів імпорту, економічної ефективності реалізації інвестиційних проектів в сфері зовнішньоекономічної діяльності, нарощування експортного виробництва та підтримки вітчизняного виробника буде сприяти подальшому підвищенню ефективності зовнішньоекономічної діяльності в Україні, структурній перебудові економіки, прискоренню економічних реформ.

4. ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Торговельний баланс України та перспективи його покращення /Формування ринкових відносин в Україні: збірник молодих вчених. Вип.1/ За редакцією І.К. Бондар. - К., 1995.
2. Державне регулювання економіки України на сучасному етапі /Формування ринкових відносин в Україні: збірник молодих вчених. Вип.2/ За редакцією І.К. Бондар. - К., 1996 /у співавторстві/.
3. Роль держави в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності країни і її особливості в перехідний період / Формування ринкових відносин в Україні: збірник молодих вчених. Вип.2/ За редакцією І.К. Бондар. - К., 1996.
4. Основні монетарні заходи, грошово-кредитна емісія, процентні ставки /Економіка України: потенціал, реформи, перспективи: Монографія: у 5 т. Том 1. Огляд економіки України за 1990-94рр./ За редакцією В.Ф.Бесєдіна, Л.К.Кульпінської.- К.,1996 /у співавторстві/.

Аннотация

Денисюк А.Н. Научно-методические основы государственного регулирования внешнеэкономической деятельности в Украине в период перехода к рынку.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.02.03. - Управление, планирование и государственное регулирование экономики. Киев: Научно-исследовательский экономический институт Министерства экономики Украины, 1996.

Работа посвящена рассмотрению, на основе комплексного подхода, проблем государственного регулирования внешнеэкономической деятельности в Украине в переходный период. Проведено обобщение, упорядочение и классификация средств государственного регулирования внешнеэкономической деятельности в указанный период. Разработаны методические подходы к определению приемлемых объемов импорта продукции, экономической эффективности и целесообразности развертывания и поддержания определенного производства внутри страны. Предложена система мер по повышению эффективности государственного регулирования и стимулированию внешнеэкономической деятельности в Украине в период перехода к рыночной экономике.

The abstract

A.N.Denisyk. The scientific and methodical foundations of the state regulation of the Ukraine's external sector economy during transiting period.

The typescript of the Thesis for the seaching of the academic degree of the candidate of economic sciences on the speciality 08.02.03. - The management, the planning and the state regulation of the economics, Research Economic Institute of Ministry of Economy of Ukraine, Kiev, 1996.

The work is dedicated to the issues of the state regulation of the Ukraine's external sector economy on the complex basis during transiting period. Generalisation, systematisation and classification of the state regulation tools of the Ukraine's external sector economy in this period were provided. Methodical foundations of the determination of the available amounts of import were developed, economic efficiency determination and usefulness of development and support of the certain production inside our country were specified. Concrete recomendations were suggested to increase efficiency of the state regulation of the Ukraine's external sector economy during transiting period.

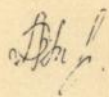
Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, державне регулювання, ефективність.

ДЕНИСЮК Олександр Миколайович

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ
ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬО-
ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ
У ПЕРІОД ПЕРЕХОДУ ДО РИНКУ

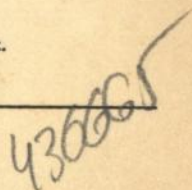
Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск кандидат економічних наук
Ніконова Ангеліна Аполінаріївна

Підл. до друку 22.11.96. Формат 60x84¹/16. Папір друк. Офсетний друк.
Ум. друк. арк. 1,16. Тираж 100 прим. Зам. 765д.

ДВПП Міннауки України, 252171, Київ, вул. Горького, 180.

AB 36.126